

Notat og anbefalinger fra Nasjonalt fagråd for arbeid og helse vedrørende Covid-19

1 Innledning

1.1 Nasjonalt fagråd for arbeid og helse

Nasjonalt fagråd for arbeid og helse ble etablert 23.mai 2017. Fagrådet er forankret i strategien «Arbeid og helse – et tettere samvirke» (2015) som er utarbeidet av Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Som ledd i strategien oppnevnte direktoratene et felles fagråd som kan gi innspill til viktige strategiske valg på lengre sikt og gi faglige råd av høy kvalitet.

1.2 Møte 29/5 2020 om arbeid og helse i "disse korona tider"

I fagrådets møte 29.05.20 ble det drøftet problemstillinger knyttet til arbeid og helse med bakgrunn i covid-19 utbruddet.

Agendaen i møtet var primært om digital oppfølging av brukere/pasienter og krisetidens påvirkning på befolkningens psykiske helse samt erfaringer fra en fastleges hverdag.

Diskusjonen i fagrådet munnet ut i noen anbefalinger fra fagrådet til Arbeids- og velferdsdirektoratet og Helsedirektoratet. Dette notatet skisserer disse anbefalingene, og er ment for å oversendes de to direktoratene som råd.

1.3 Generelle problemstillinger

Samfunnets håndtering av korona-utbruddet har synliggjort flere problemstillinger i skjæringen mellom arbeidsliv og mental og fysisk helse.

Noen eksempler er:

- Hva er mest hensiktsmessig – midlertidig lønnsstøtte ordning eller permittering? Erfaringene om dette bør diskuteres nærmere og bli mer tydelig.
- Når en gjennomfører en stor forskyvning av ressurser til å håndtere koronasituasjonen, kan andre deler av helsetjenesten, eksempelvis forebygging og rehabilitering bli skadelidende?
- Hva skjer når arbeidsmarkedet blir enda hardere og tøffere for personer som allerede har helseutfordringer?

I NAV og arbeidsrettet rehabilitering kan fokuset lett dreies mot permitterte og arbeidsledige, og i mindre grad mot brukere på helserelevante ytelser.

2 Forskningsaktivitet

2.1 Bakgrunn

Covid-19 utbruddet, og tiltakene for å motvirke utbredt smitte har ført til en spesiell situasjon i mange sektorer.

Utbruddet har utløst en stor aktivitet og et bredt samarbeid for å få frem kunnskap om viruset, behandling, forebygging og vaksine. Det er etablert tett samarbeid mellom involverte forskningsmiljøer når det gjelder disse problemstillingene.

Det ville være ønskelig at denne type aktivt samarbeid og deling også kan skje på arbeid- og helseområdet.

2.2 Drøfting

Norge har gode registerdata. Denne type løpende datainnsamling gir et godt utgangspunkt for å følge forløp og tidsseriestudier.

Fagrådet er opptatt av at vi ikke bare bør gjennomføre registerbaserte studier, men også innhenter nye data. Et eksempel på et aktuelt prosjekt er prosjektet "Bergen i endring", der det er innhentet omfattende data fra Bergen –etter "lock-down".

Fagrådet er også opptatt av at sekundæreffekter bør være et tema i forskningen, dvs. ikke bare de direkte involverte, men også pårørende.

Fagrådet er opptatt av at vi i Norge bør bli flinkere til å dele pågående forskningsprosjekter, og at vi lærer av samarbeidskulturen som har oppstått under koronautbruddet.

2.3 Anbefalinger

- Nasjonalt fagråd for arbeid og helse anbefaler at direktoratene bør i mye større grad stimulere til forskning for å følge utviklingen innen fagfeltet arbeid og helse, og konsekvenser av endringer utløst av korona utbruddet når det gjelder betydning av deltakelse i arbeidslivet for helse.
- Det bør legges vekt på å få frem kunnskap om effektene av at tilbudet for mennesker som trenger hjelp og rehabilitering for komme tilbake til og bli værende i arbeidslivet, ble redusert grunnet smittevernhensyn, samt eventuell omdisponering av personell.
- Forskning på sammenhengen mellom arbeid og helse, bør kunne dra nytte av erfaringene med utstrakt bruk av, og pålagt hjemmekontor, samt permittering m.v. under korona situasjonen. Denne forskningen kan gi ny kunnskap om hvilke elementer av deltakelse i arbeidslivet som gir en helsefremmende effekt. Mister man de helsebringende kvalitetene ved å delta i arbeidslivet når man er nødt til å arbeide fra hjemmekontor?
- Erfaringer under koronautbruddet har vist at forskningsmiljøer har evnet å samarbeide og delt forskningsresultater, på tvers av fag og kompetansemiljøer. Eksempler er innsatsen for å forstå viruset, trusselen, behandling og forebygging. Arbeid- og helse feltet er et svært sammensatt fagområde, som kan ha av en tilsvarende nytte av sterk koordinering for å prioritere forskningsspørsmål, og tiltak for å stimulere til samarbeid og deling på tvers av fagmiljøer.
- Fagrådet anbefaler at direktoratene tar et initiativ for at helse- og velferdsmyndighetene myndighetene, med støtte fra nasjonalt fagråd, for å etablere et ny satsing hos Norges forskningsråd, med en styrket innsats på koordinering, samarbeid og deling, samt fokus på aktuelt kunnskapsbehov innen fagområdet arbeid og helse.

3 Digital oppfølging av pasienter og brukere

3.1 Bakgrunn

Situasjonen under korona utbruddet har utløst økt bruk av internettbaserte verktøy for interaksjon med pasienter og brukere, og vist at denne arbeidsformen i mange sammenhenger kan fungere godt.

3.2 Drøfting

Fagområdet arbeid og helse bør bli enige om hvordan bruk av digitale verktøy kan sikre god kvalitet og likeverdige tjenester. I denne sammenheng er flere forhold som bør belyses.

Noen eksempler er.

- når er det klokt eller ikke klokt med digitale konsultasjoner/møter?
- Hva er utfordringene?

- Er det juridiske problemstillinger knyttet til samhandling mellom NAV og helsetjenesten?
 - Krever et visst nivå av kompetanse og utstyr
- Hva er mulighetene/fordelene?
 - Bedre samarbeid mellom helsetjenesten og NAV, arbeidsgiver og arbeidstaker
 - Tilgjengelighet, hyppighet og andre praktiske fordeler
 - Bedre smittevern

3.3 Anbefaling

- Nasjonalt fagråd for arbeid og helse anbefaler at direktoratene bør utarbeide felles veiledning om bruk av digitale løsninger for tjenestene innen arbeid- og helseområdet.
- Arbeid med slik veiledning vil avdekke behov for mer kunnskap, og forskningsbehov.
- Det må også gjennomføres bruker- og pårørendeundersøkelser knyttet til opplevde negative og positive effekter av digital oppfølging, herunder også de ansattes opplevelser av å jobbe hjemme med digital/video- oppfølging av sårbare grupper.
- Veiledningen bør ta utgangspunkt i forskning og erfaringer med bruk av digitale løsninger.
- Veiledningen bør nedfelle rammer for en god balanse mellom digitale og fysiske møter
- Veiledningen bør ta stilling til når digitale løsninger er hensiktsmessig og gir like god eller bedre effekt enn tradisjonell tilnærming med fysisk oppmøte.
- Veiledningen bør omhandle både individuelle konsultasjoner, gruppebaserte tilnærminger og opplæringstilbud til større grupper.
- Veiledningen bør omtale kompetansebehov og gjennomføring av opplæring til tjenesteutøvere.
- Implementering av Veiledningen og eventuell økt bruk av digitale løsninger bør løpende evalueres for å sikre at kvaliteten for brukerne ivaretas.